

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ

Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης ήταν ηγετική μορφή της Ελληνικής Επανάστασης που έδρασε στην Πελοπόννησο και για αυτό είναι γνωστός και ως «Γέρος του Μοριά».

Γεννήθηκε «εις τὰ 1770, Ἀπριλίου 3, τὴν Δευτέρα τῆς Λαμπρῆς... εἰς ἕνα βουνό, εἰς ἕνα δέντρο ἀποκάτω, εἰς τὴν παλαιάν Μεσσηνίαν, ὀνομαζόμενον Ραμαβούνι», ὅπως αναφέρει στα *Απομνημονεύματά* του. Ἦταν γιος του κλεφτοκαπετάνιου Κωνσταντή Κολοκοτρώνη (1747-1780) ἀπὸ το Λιμποβίσι Ἀρκαδίας και της Γεωργίτσας Κωτσάκη, κόρης προεστού ἀπὸ τὴν Ἀλωνίσταινα της Ἀρκαδίας.

Η οικογένεια των Κολοκοτρωναίων ἀπὸ τον 16ο αἰῶνα, που εμφανίζεται στο προσκήνιο της ιστορίας, βρίσκεται σε αδιάκοπο πόλεμο με τους Τούρκους. Μονάχα ἀπὸ το 1762 ἕως το 1806, 70 Κολοκοτρωναῖοι εξοντώθηκαν ἀπὸ τους κατακτητές.

Το 1780, ὅταν ἦταν σε ηλικία 10 ἐτῶν, ο πατέρας του σκοτώθηκε ἀπὸ τους Τούρκους, γεγονός που σημάδεψε τη ζωή του. Στα δεκαεπτά του ἔγινε οπλαρχηγός του Λεονταρίου και στα εἰκοσί του νυμφεύτηκε τὴν κόρη του τοπικού προεστού Αικατερίνη Καρούσου.

Το 1806, κατὰ τὴ διάρκεια του μεγάλου διωγμοῦ των κλεφτῶν ἀπὸ τους Τούρκους, κατόρθωσε να διασωθεῖ και να καταφύγει στη Ζάκυνθο,

όπου κατατάχθηκε στον αγγλικό στρατό κι έφθασε μέχρι τον βαθμό του ταγματάρχη. Το 1818 μυήθηκε στη Φιλική Εταιρεία και στις αρχές του 1821 αποβιβάστηκε στη Μάνη, για να λάβει μέρος στον επικείμενο Αγώνα.

Στις 23 Μαρτίου 1821 συμμετείχε στο υπό τον Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη στρατιωτικό σώμα, που κατέλαβε την Καλαμάτα, σηματοδοτώντας την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης.

Αμέσως μετά έβαλε σκοπό να καταλάβει την Τριπολιτσά, το διοικητικό κέντρο των Οθωμανών στον Μοριά, γιατί αλλιώς δεν θα μπορούσε να επικρατήσει η επανάσταση, όπως πίστευε. Η νίκη των Ελλήνων στο Βαλτέτσι (13 Μαΐου 1821) και η άλωση της Τριπολιτσάς (23 Σεπτεμβρίου 1821), γεγονότα που οφείλονται αποκλειστικά στον Κολοκοτρώνη, τον επέβαλαν ως αρχηγό του επαναστατικού στρατού της Πελοποννήσου.

Στη μάχη των Δερβενακίων (26 - 28 Ιουλίου 1822), όπου καταστράφηκε ο στρατός του Δράμαλη, αναδείχθηκε η στρατηγική του ιδιοφυΐα και η κυβέρνηση Κουντουριώτη τον διόρισε αρχιστράτηγο των επαναστατικών δυνάμεων. Η ίδια, όμως, κυβέρνηση θα τον φυλακίσει στην Ύδρα κατά τη διάρκεια των εμφύλιων συρράξεων των ετών 1823 και 1824 στις οποίες είχε πρωταγωνιστικό ρόλο.

Η κυβέρνηση τον απελευθέρωσε τον Μάιο του 1825, όταν ο Ιμπραήμ απειλούσε να καταστείλει την επανάσταση και του ανέθεσε ξανά την αρχιστρατηγία του Αγώνα. Δάσκαλος του κλεφτοπόλεμου και της «καμένης γης» θα κατορθώσει να κρατήσει ζωντανή την επανάσταση μέχρι τη ναυμαχία του Ναβαρίνου (7 Οκτωβρίου 1827).

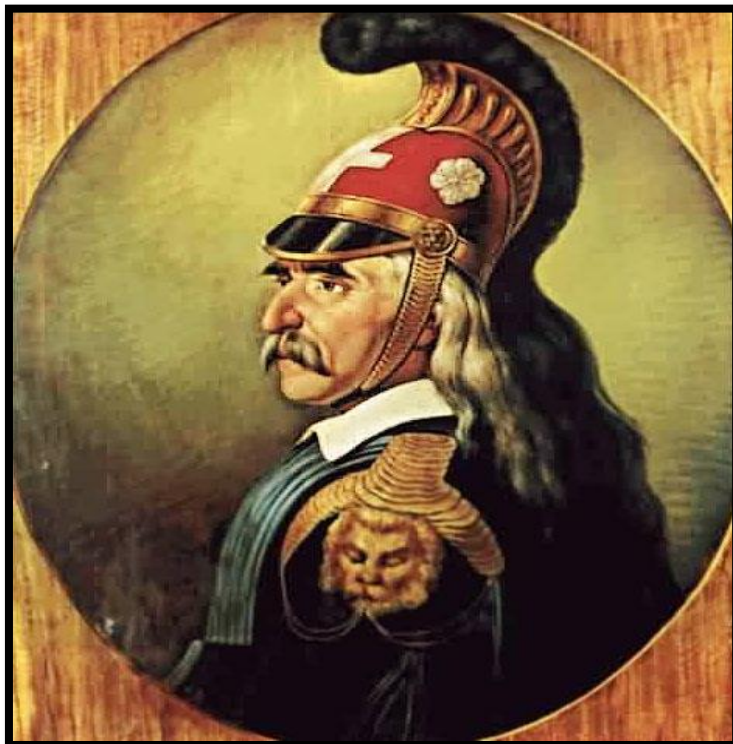
Μετά την απελευθέρωση συντάχθηκε με τον Ιωάννη Καποδίστρια κι έγινε ένα από τα επιφανή στελέχη του Ρωσικού Κόμματος. Κατά τη διάρκεια της Αντιβασιλείας διώχθηκε ως αντιβασιλικός και καταδικάστηκε σε θάνατο τον Μάιο του 1834. Μετά την ενηλικίωσή του ο Όθωνας του χάρισε την ποινή, τον διόρισε σύμβουλο της Επικρατείας και τον ονόμασε «αντιστράτηγο».

Πέρασε τα τελευταία χρόνια της ζωής του στην Αθήνα με την ερωμένη του Μαργαρίτα Βελισσάρη (η σύζυγός του είχε πεθάνει το 1820) στο ιδιόκτητο σπίτι του, στη γωνία των σημερινών οδών Κολοκοτρώνη και Λέκκα. Την ίδια περίοδο υπαγόρευσε στον Γεώργιο Τερτσέτη τα απομνημονεύματά του, που κυκλοφόρησαν το 1851 με τον τίτλο «**Διήγησις συμβάντων τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς ἀπὸ τὰ 1770 ἕως τὰ 1836**», τα οποία αποτελούν πολύτιμη πηγή για την Ελληνική Επανάσταση. Πέθανε από εγκεφαλικό επεισόδιο στις 4 Φεβρουαρίου 1843.

ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΦΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ Θ. ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ

- «Ο Θεός υπέγραψε τή λευτεριά τῆς Ἑλλάδος καὶ δὲν παίρνει πίσω τὴν ὑπογραφή του».
- «Φωτιά καὶ τσεκούρι στοὺς προσκυνημένους».
- «Σήμερα γεννηθήκαμε και σήμερα θα αποθάνουμε για την ελευθερία της πατρίδας»
- «Καλύτερα που με σκοτώνουν άδικα, παρά να με σκότωναν δίκαια»!
- «Οι Ἕλληνες εἶναι τρελοί, ἀλλὰ ἔχουν Θεόν φρόνιμον»
- «Το Γένος μας και άλλες φορές σταυρώθηκε, ἀλλὰ ιδού ζώμεν».

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ Θ. ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ ΣΤΗΝ ΠΝΥΚΑ

Ο Γέρος του Μοριά δεν ήταν μορφωμένος με την ακαδημαϊκή έννοια του όρου. Αυτό, όμως, δεν τον εμπόδισε να σταθεί στο ίδιο μέρος που είχαν σταθεί κάποιοι από τους μεγαλύτερους αρχαίους ρήτορες και να εκφωνήσει έναν λόγο από τα βάθη της ψυχής του.

Στην Πνύκα, λοιπόν, το πρωί της 8ης Οκτωβρίου 1838 ο αρχιστράτηγος του Αγώνα εκφώνησε ένα λόγο, ο οποίος από πολλούς χαρακτηρίστηκε ως η πνευματική παρακαταθήκη του Κολοκοτρώνη στη νέα γενιά.

Όμιλία πρὸς τοὺς Γυμνασιόπαιδες στὴν Πνύκα

ἐξεφωνήθη ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ τῆ 8ῆ Ὀκτωβρίου 1838 καὶ ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν ἐφημερίδα «Αἰὼν» τῆ 13ῆ Νοεμβρίου 1838.

Παιδιά μου!

Εἰς τὸν τόπο τοῦτο, ὅπου ἐγὼ πατῶ σήμερα, ἐπατοῦσαν καὶ ἐδημηγοροῦσαν τὸν παλαιὸ καιρὸ ἄνδρες σοφοί, καὶ ἄνδρες μὲ τοὺς ὁποίους δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ συγκριθῶ καὶ οὔτε νὰ φθάσω τὰ ἴχνη των. Ἐγὼ ἐπιθυμοῦσα νὰ σᾶς ἰδῶ, παιδιά μου, εἰς τὴν μεγάλη δόξα τῶν προπατόρων μας, καὶ ἔρχομαι νὰ σᾶς εἰπῶ, ὅσα εἰς τὸν καιρὸ τοῦ ἀγῶνος καὶ πρὸ αὐτοῦ καὶ ὕστερα ἀπ' αὐτὸν ὁ ἴδιος ἐπαρατήρησα, καὶ ἀπ' αὐτὰ νὰ κάμωμε συμπερασμοὺς καὶ διὰ τὴν μέλλουσαν εὐτυχίαν σας, μολονότι ὁ Θεὸς μόνος ἠξεύρει τὰ μέλλοντα. Καὶ διὰ τοὺς παλαιούς Ἑλληνας, ὁποίας γνώσεις εἶχαν καὶ ποία δόξα καὶ τιμὴν ἔχαιραν κοντὰ εἰς τὰ ἄλλα ἔθνη τοῦ καιροῦ των, ὁποίους ἥρωας, στρατηγούς, πολιτικούς εἶχαν, διὰ ταῦτα σᾶς λέγουν καθ' ἡμέραν οἱ διδάσκαλοί σας καὶ οἱ πεπαιδευμένοι μας. Ἐγὼ δὲν εἶμαι ἄρκετός. Σᾶς λέγω μόνον πῶς ἦταν σοφοί, καὶ ἀπὸ ἐδῶ ἐπῆραν καὶ ἐδανείσθησαν τὰ ἄλλα ἔθνη τὴν σοφίαν των.

Εἰς τὸν τόπον, τὸν ὁποῖον κατοικοῦμε, ἐκατοικοῦσαν οἱ παλαιοὶ Ἑλληνας, ἀπὸ τοὺς ὁποίους καὶ ἡμεῖς καταγόμεθα καὶ ἐλάβαμε τὸ ὄνομα τοῦτο. Αὐτοὶ διέφεραν ἀπὸ ἡμᾶς εἰς τὴν θρησκείαν, διότι ἐπροσκυνοῦσαν τὲς πέτρες καὶ τὰ ξύλα. Ἀφοῦ ὕστερα ἦλθε στὸν κόσμον ὁ Χριστός, οἱ λαοὶ ὅλοι ἐπίστευσαν εἰς τὸ Εὐαγγέλιό του, καὶ ἔπαισαν

νά λατρεύουν τὰ εἶδωλα. Δὲν ἐπῆρε μαζί του οὔτε σοφοὺς οὔτε προκομμένους, ἀλλ' ἀπλοὺς ἀνθρώπους, χωρικούς καὶ ψαράδες, καὶ μετὴ βοήθεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἔμαθαν ὅλες τὲς γλῶσσες τοῦ κόσμου, οἱ ὅποιοι, μολονότι ὅπου καὶ ἂν ἔβρισκαν ἐναντιότητες καὶ οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ τύραννοι τοὺς κατέτρεχαν, δὲν ἠμπόρεσε κανένας νὰ τοὺς κάμη τίποτα. Αὐτοὶ ἐστερέωσαν τὴν πίστιν.

Οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες, οἱ πρόγονοί μας, ἔπесαν εἰς τὴν διχόνοια καὶ ἐτρώγονταν μεταξύ τους, καὶ ἔτσι ἔλαβαν καιρὸ πρῶτα οἱ Ῥωμαῖοι, ἔπειτα ἄλλοι βάρβαροι καὶ τοὺς ὑπόταξαν. Ὑστερα ἦλθαν οἱ Μουσουλμάνοι καὶ ἔκαμαν ὅ,τι ἠμποροῦσαν, διὰ νὰ ἀλλάξῃ ὁ λαὸς τὴν πίστιν του. Ἐκοψαν γλῶσσες εἰς πολλοὺς ἀνθρώπους, ἀλλ' ἐστάθη ἀδύνατο νὰ τὸ κατορθώσουν. Τὸν ἕνα ἔκοπταν, ὁ ἄλλος τὸ σταυρὸ του ἔκαμε. Σὰν εἶδε τοῦτο ὁ σουλτάνος, διόρισε ἕνα βιτσερέ [ἀντιβασιλέα], ἕναν πατριάρχη, καὶ τοῦ ἔδωσε τὴν ἐξουσία τῆς ἐκκλησίας. Αὐτὸς καὶ ὁ λοιπὸς κλῆρος ἔκαμαν ὅ,τι τοὺς ἔλεγε ὁ σουλτάνος. Ὑστερον ἔγιναν οἱ κοτζαμπάσηδες [προεστοὶ] εἰς ὅλα τὰ μέρη. Ἡ τρίτη τάξη, οἱ ἔμποροι καὶ οἱ προκομμένοι, τὸ καλύτερο μέρος τῶν πολιτῶν, μὴν ὑποφέροντες τὸν ζυγὸν ἔφευγαν, καὶ οἱ γραμματισμένοι ἐπῆραν καὶ ἔφευγαν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, τὴν πατρίδα των, καὶ ἔτσι ὁ λαὸς, ὅστις στερημένος ἀπὸ τὰ μέσα τῆς προκοπῆς, ἐκατήντησεν εἰς ἀθλίαν κατάστασιν, καὶ αὐτὴ αὖξαινε κάθε ἡμέρα χειρότερα· διότι, ἂν εὐρίσκετο μεταξύ τοῦ λαοῦ κανεὶς μετ' ὀλίγην μάθησιν, τὸν ἐλάμβανε ὁ κλῆρος, ὅστις ἔχαιρε προνόμια, ἢ ἐσύρετο ἀπὸ τὸν ἔμπορο τῆς Εὐρώπης ὡς βοηθὸς του, ἐγίνετο γραμματικὸς τοῦ προεστοῦ. Καὶ μερικοὶ μὴν ὑποφέροντες τὴν τυραννίαν τοῦ Τούρκου καὶ βλέποντας τὲς δόξες καὶ τὲς ἡδονὰς ὅπου ἀνελάμβαναν αὐτοὶ, ἄφηναν τὴν πίστιν τους καὶ ἐγίνοντο Μουσουλμάνοι. Καὶ τοιοῦτοτρόπως κάθε ἡμέρα ὁ λαὸς ἐλίγνευε καὶ ἐπτῶχαινε.

Εἰς αὐτὴν τὴν δυστυχισμένην κατάστασιν μερικοὶ ἀπὸ τοὺς φυγάδες γραμματισμένους ἐμετάφραζαν καὶ ἔστειλαν εἰς τὴν Ἑλλάδα βιβλία, καὶ εἰς αὐτοὺς πρέπει νὰ χρωστοῦμε εὐγνωμοσύνην, διότι εὐθύς ὅπου κανένας ἄνθρωπος ἀπὸ τὸ λαὸ ἐμάνθανε τὰ κοινὰ γράμματα, ἐδιάβαζεν αὐτὰ τὰ βιβλία καὶ ἔβλεπε ποίους εἶχαμε προγόνους, τί ἔκαμεν ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ Ἀριστείδης καὶ ἄλλοι πολλοὶ παλαιοὶ μας, καὶ ἐβλέπαμε καὶ εἰς ποίαν κατάστασιν εὐρισκόμεθα τότε. Ὅθεν μᾶς ἦλθεν εἰς τὸ νοῦ νὰ τοὺς μιμηθοῦμε καὶ νὰ γίνουμε εὐτυχέστεροι. Καὶ ἔτσι ἐγίνετο καὶ ἐπροόδευσε ἡ Ἐταιρεία.

“Όταν αποφασίσαμε να κάμωμε τήν Ἐπανάσταση, δὲν ἐσυλλογισθήκαμε οὔτε πόσοι εἴμεθα, οὔτε πῶς δὲν ἔχομε ἄρματα, οὔτε ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἐβαστοῦσαν τὰ κάστρα καὶ τὰς πόλεις, οὔτε κανέναν φρόνιμος μᾶς εἶπε «ποῦ πᾶτε ἐδῶ νὰ πολεμήσετε μὲ σιταροκάραβα βατσέλα», ἀλλὰ ὡς μία βροχὴ ἔπεσε εἰς ὅλους μας ἡ ἐπιθυμία τῆς ἐλευθερίας μας, καὶ ὅλοι, καὶ ὁ κλῆρος μας καὶ οἱ προεστοὶ καὶ οἱ καπεταναῖοι καὶ οἱ πεπαιδευμένοι καὶ οἱ ἔμποροι, μικροὶ καὶ μεγάλοι, ὅλοι ἐσυμφωνήσαμε εἰς αὐτὸ τὸ σκοπὸ καὶ ἐκάμαμε τήν Ἐπανάσταση.

Εἰς τὸν πρῶτο χρόνο τῆς Ἐπαναστάσεως εἴχαμε μεγάλη ὁμόνοια καὶ ὅλοι ἐτρέχαμε σύμφωνοι. Ὁ ἓνας ἐπῆγεν εἰς τὸν πόλεμο, ὁ ἀδελφός του ἔφερνε ξύλα, ἡ γυναῖκα του ἐζύμωνε, τὸ παιδί του ἐκουβαλοῦσε ψωμί καὶ μπαρουτόβολα εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ ἐὰν αὐτὴ ἡ ὁμόνοια ἐβαστοῦσε ἀκόμη δυὸ χρόνους, ἠθέλαμε κυριεύσει καὶ τὴν Θεσσαλία καὶ τὴν Μακεδονία, καὶ ἴσως ἐφθάναμε καὶ ἕως τὴν Κωνσταντινούπολη. Τόσον τρομάξαμε τοὺς Τούρκους, ὅπου ἄκουγαν Ἕλληνα καὶ ἔφευγαν χίλια μίλια μακρὰ. Ἐκατὸν Ἕλληνες ἔβαζαν πέντε χιλιάδες ἐμπρός, καὶ ἓνα καράβι μίαν ἀρμάδα. Ἀλλὰ δὲν ἐβάσταξεν. Ἦλθαν μερικοὶ καὶ ἠθέλησαν νὰ γένουν μπαρμπέρηδες εἰς τοῦ κασίδη τὸ κεφάλι. Μᾶς πονοῦσε τὸ μπαρμπέρισμά τους. Μὰ τί νὰ κάμωμε; Εἴχαμε καὶ αὐτουνῶν τὴν ἀνάγκη. Ἀπὸ τότε ἤρχισεν ἡ διχόνοια, καὶ ἐχάθη ἡ πρώτη προθυμία καὶ ὁμόνοια. Καὶ ὅταν ἔλεγες τὸν Κώστα νὰ δώσῃ χρήματα διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἔθνους, ἢ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν πόλεμο, τοῦτος ἐπρόβαλλε τὸν Γιάννη. Καὶ μ’ αὐτὸν τὸν τρόπο κανεὶς δὲν ἤθελε οὔτε νὰ συνδράμῃ οὔτε νὰ πολεμήσῃ. Καὶ τοῦτο ἐγίνετο, ἐπειδὴ δὲν εἴχαμε ἓναν ἀρχηγὸ καὶ μία κεφαλὴ. Ἀλλὰ ἓνας ἔμπαινε πρόεδρος ἕξ μῆνες, ἐσηκῶνετο ὁ ἄλλος καὶ τὸν ἔριχνε, καὶ ἐκάθετο αὐτὸς ἄλλους τόσους, καὶ ἔτσι ὁ ἓνας ἤθελε τοῦτο καὶ ὁ ἄλλος τὸ ἄλλο. Ἴσως ὅλοι ἠθέλαμε τὸ καλὸ, πλὴν καθένας κατὰ τὴν γνώμη του. Ὅταν προστάζουν πολλοί, ποτὲ τὸ σπίτι δὲν χτίζεται οὔτε τελειώνει. Ὁ ἓνας λέγει ὅτι ἡ πόρτα πρέπει νὰ βλέπῃ εἰς τὸ ἀνατολικὸ μέρος, ὁ ἄλλος εἰς τὸ ἀντικρινὸ καὶ ὁ ἄλλος εἰς τὸν Βορέα, σὰν νὰ ἦτον τὸ σπίτι εἰς τὸν ἀραμπᾶ, καὶ νὰ γυρίζει, καθὼς λέγει ὁ καθένας. Μὲ τοῦτο τὸν τρόπο δὲν κτίζεται ποτὲ τὸ σπίτι, ἀλλὰ πρέπει νὰ εἶναι ἓνας ἀρχιτέκτων, ὅπου νὰ προστάζῃ πῶς θὰ γενῆ. Παρομοίως καὶ ἡμεῖς ἐχρειαζόμεθα ἓναν ἀρχηγὸ καὶ ἓναν ἀρχιτέκτονα, ὅστις νὰ προστάζῃ καὶ οἱ ἄλλοι νὰ ὑπακούουν καὶ νὰ ἀκολουθοῦν. Ἀλλ’ ἐπειδὴ εἴμεθα εἰς τέτοια κατάστασιν, ἐξ αἰτίας τῆς διχονοίας, μᾶς ἔπεσε ἡ Τουρκιὰ ἐπάνω μας καὶ κοντέψαμε νὰ χαθοῦμε,

καὶ εἰς τοὺς στερνοὺς ἑπτὰ χρόνους δὲν κατορθώσαμε μεγάλα πράγματα.

Εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν ἔρχεται ὁ βασιλεύς, τὰ πράγματα ἡσυχάζουν, καὶ τὸ ἐμπόριο καὶ ἡ γεωργία καὶ οἱ τέχνες ἀρχίζουν νὰ προσδεύουν καὶ μάλιστα ἡ παιδεία. Αὐτὴ ἡ μάθησις θὰ μᾶς αὐξήσῃ καὶ θὰ μᾶς εὐτυχήσῃ. Ἀλλὰ διὰ νὰ αὐξήσομεν, χρειάζεται καὶ ἡ στερέωσις τῆς πολιτείας μας, ἡ ὁποία γίνεται μὲ τὴν καλλιέργειαν καὶ μὲ τὴν ὑποστήριξιν τοῦ θρόνου. Ὁ βασιλεύς μας εἶναι νέος καὶ συμμορφώνεται μὲ τὸν τόπον μας, δὲν εἶναι προσωρινός, ἀλλ' ἡ βασιλεία του εἶναι διαδοχικὴ καὶ θὰ περάσῃ εἰς τὰ παιδιά τῶν παιδιῶν του, καὶ μὲ αὐτὸν κι ἐσεῖς καὶ τὰ παιδιά σας θὰ ζήσετε. Πρέπει νὰ φυλάξετε τὴν πίστη σας καὶ νὰ τὴν στερεώσετε, διότι, ὅταν ἐπιάσαμε τὰ ἄρματα, εἶπαμε πρῶτα ὑπὲρ πίστεως καὶ ἔπειτα ὑπὲρ πατρίδος. Ὅλα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἔχουν καὶ φυλάττουν μία θρησκείαν. Καὶ αὐτοί, οἱ Ἑβραῖοι, οἱ ὅποιοι κατατρέχοντο καὶ μισοῦντο καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ ἔθνη, μένουν σταθεροὶ εἰς τὴν πίστη τους.

Νὰ μὴν ἔχετε πολυτέλεια, νὰ μὴν πηγαίνετε εἰς τοὺς καφενέδες καὶ τὰ μπιλιάρδα. Νὰ δοθεῖτε εἰς τὰς σπουδὰς σας καὶ καλύτερα νὰ κοπιάσετε ὀλίγον, δύο καὶ τρεῖς χρόνους καὶ νὰ ζήσετε ἐλεύθεροι εἰς τὸ ἐπίλοιπον τῆς ζωῆς σας, παρὰ νὰ περάσετε τέσσαρους - πέντε χρόνους τῆ νεότητά σας, καὶ νὰ μείνετε ἀγράμματοι. Νὰ σκλαβωθεῖτε εἰς τὰ γράμματά σας. Νὰ ἀκούετε τὰς συμβουλὰς τῶν διδασκάλων καὶ γεροντοτέρων, καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν, «μύρια ἤξευρε καὶ χίλια μάθαινε». Ἡ προκοπὴ σας καὶ ἡ μάθησίς σας νὰ μὴν γίνῃ σκεπάρνι μόνο διὰ τὸ ἄτομόν σας, ἀλλὰ νὰ κοιτάζῃ τὸ καλὸ τῆς κοινότητος, καὶ μέσα εἰς τὸ καλὸ αὐτὸ εὐρίσκεται καὶ τὸ δικόν σας.

Ἐγώ, παιδιά μου, κατὰ κακὴν μου τύχην, ἐξ αἰτίας τῶν περιστάσεων, ἔμεινα ἀγράμματος καὶ διὰ τοῦτο σᾶς ζητῶ συγχώρησιν, διότι δὲν ὁμιλῶ καθὼς οἱ δάσκαλοί σας. Σᾶς εἶπα ὅσα ὁ ἴδιος εἶδα, ἤκουσα καὶ ἐγνώρισα, διὰ νὰ ὠφεληθῆτε ἀπὸ τὰ ἀπερασμένα καὶ ἀπὸ τὰ κακὰ ἀποτελέσματα τῆς διχονοίας, τὴν ὁποίαν νὰ ἀποστρέψετε, καὶ νὰ ἔχετε ὁμόνοιαν. Ἐμᾶς μὴ μᾶς τηρᾶτε πλέον. Τὸ ἔργον μας καὶ ὁ καιρὸς μας ἐπέρασε. Καὶ αἱ ἡμέραι τῆς γενεᾶς, ἡ ὁποία σᾶς ἄνοιξε τὸ δρόμον, θέλουν μετ' ὀλίγον περάσει. Τὴν ἡμέραν τῆς ζωῆς μας θέλει διαδεχθῆ ἡ νύκτα τοῦ θανάτου μας, καθὼς τὴν ἡμέραν τῶν Ἁγίων Ἀσωμάτων θέλει διαδεχθῆ ἡ νύκτα καὶ ἡ αὐριανὴ ἡμέρα. Εἰς ἐσᾶς μένει νὰ ἰσάσετε καὶ

νὰ στολίσετε τὸν τόπο, ὅπου ἡμεῖς ἐλευθερώσαμε· καί, διὰ νὰ γίνη τοῦτο, πρέπει νὰ ἔχετε ὡς θεμέλια τῆς πολιτείας τὴν ὁμόνοια, τὴν θρησκεία, τὴν καλλιέργεια τοῦ θρόνου καὶ τὴν φρόνιμον ἐλευθερία.

Τελιώνω τὸ λόγο μου. Ζήτω ὁ βασιλεὺς μας Ὕθων! Ζήτω οἱ σοφοὶ διδάσκαλοι! Ζήτω ἡ Ἑλληνικὴ Νεολαία!

ΠΟΙΗΜΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΓΕΡΟ ΤΟΥ ΜΟΡΙΑ

Ο γέρος του Μοριά
σαν κλέφτης πολεμά
στης Τριπολιτσάς τα βουνά.
Τη νίκη αποκτά,
προς στη δόξα τραβά
τους Τούρκους ποδοπατά

ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

<https://www.sansimera.gr/biographies/809>

<https://www.newsbeast.gr/greece/arthro/7066358/istorikes-fraseis-tou-kolokotroni-pou-apoteloun-ebnefsi-akoma-kai-simera>

http://users.uoa.gr/~nektar/history/3contemporary/kolokotronis_pnyka.htm